

Köktürk Harfli Yazıtlar ve Kazak Türkçesindeki Ortak Fiiller ve Fiil-Tamlayıcı İlişkileri

Inscriptions with Gokturk Letters and Common Verbs and Verb-Complement Relations in Kazakh Turkish

Janarbyek ASIMKHAN*

Öz:

İlk yazılı kaynağımız olan Köktürk harfli yazıtlarda geçen kelimelerin çoğu aslı biçimini korumakta, bir kısmı da bazı fonetik değişmelerle günümüz Türk lehçelerinde yaşamaktadır. Bu kelimelerin başında da fiiller gelmektedir. Söz konusu fiillerle ilgili gerek Türkiye’de gerekse Türkiye dışında pek çok çalışma yapılmıştır. Son yıllarda Türkiye’de fiillerle ilgili yapılan çalışmalarda fiil-tamlayıcı ilişkisi önemli yer tutmaktadır.

Fiil tamlayıcısı, fiilin anlamını çeşitli yönlerden tamamlayan ögedir. Fiil ile tamlayıcı arasındaki ilişkiyi kuran da hâl ekleridir. Köktürk harfli yazıtlardan günümüz Türk lehçelerine kadar geçen sürede bazı tamlayıcıların hâl eklerinde bir takım farklılıklar görülmektedir. Bu farklılıklar bazı fiillerin anlam değişmelerini de beraberinde getirmektedir. Fiillerde görülen anlam değişikliklerine göre de fiillerin aldıkları hâl ekli tamlayıcıları değişmektedir. Bundan dolayı lehçeler arasında fiil-tamlayıcı ilişkisi üzerine yapılan çalışmalarda ortak fiillerden bazıları aynı tamlayıcılara ihtiyaç duyarken bazıları da farklı hâl ekli tamlayıcılara ihtiyaç duymaktadır. Söz konusu farklılıklar Köktürk harfli yazıtlar ile Kazak Türkçesinde bulunan ortak fiillerde de görülmektedir.

* Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Türk Dili Bilim Dalı Doktora Öğrencisi, asimhanjanarbek@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-3769-7206>

Bu çalışmada her iki lehçedeki ortak fiillerin, fiil-tamlayıcı ilişkisi bakımından gösterdiği benzerlikler ve farklılıklar tespit edilmeye çalışılmıştır. Çalışmada, öncelikle her iki lehçedeki hâl kavramı üzerinde durulmuş, daha sonra ise Irk Bitig, Köktürk ve Ötüken Uygur Kağanlığı Yazıtları ve Enisey Cazma Estelikleri adlı eserlerinden hareketle fişlenen fiillerin ses ve anlam bakımından Kazak Türkçesi ile ortaklığı bulunanlar tespit edilmiştir. Bu fiillerin her iki lehçede de alabildiği tamlayıcılar örnek cümlelerle sıralanmıştır.

Anahtar Sözcükler: Köktürk harfli yazıtlar, Kazak Türkçesi, fiil, fiil-tamlayıcı ilişkiler

Abstract:

Most of the words written in Gokturk (Orkhon) Inscriptions, which is our first written source, still preserve their original form today, and some of them exist in today's Turkish dialects with some phonetic changes. Verbs are at the top of these words. Various studies have been carried out on these mentioned verbs both in Turkey and also in other countries. In recent years, verb-complement relations have occupied a significant place in the studies carried out on verbs in Turkey.

Verb complement is the element that completes the meaning of the verb in various aspects. It is case suffixes which create the relationship between the verb and the complement. It is observed that there are some differences in the case suffixes of some complements in today's Turkish dialects compared to the language used in Gokturk (Orkhon) Inscriptions. These differences have brought along semantic changes in some verbs. Depending on the semantic changes seen in the verbs, case suffix complements of the verbs also change. Therefore, in studies carried out between dialects on the verb-complement relationship, while some of the common verbs needed the same complement, some of them require different case suffix complements. The mentioned differences are also noticeable in the common verbs found both in the inscriptions with Gokturk alphabet and Kazakh language.

In this study, it has been attempted to detect the similarities and differences between the common verbs in both dialects in terms of verb-complement relationship. In the study, first of all, the concept of case in both dialects was emphasized; and then, the verbs selected based on the works named Irk Bitig, Köktürk ve Ötüken Uygur Kağanlığı Yazıtları and Enisey Cazma Estelikleri were analyzed in terms of having common sound and meaning with Kazakh language. Complements that these verbs can get in both dialects were listed along with sample sentences.

Keywords: Inscriptions with Gokturk letters, Kazakh language, verb, verb-complement relations

Giriş:

Bugüne kadar gerek Türkiye’de gerekse Kazakistan’da Köktürk harfli yazıtlar ve Kazak Türkçesi ile ilgili pek çok çalışma yapılmıştır. Son yıllarda özellikle Türkolojide yeni bir inceleme alanı olan (Karaca 2011: 9) fiil-tamlayıcı ilişkisi üzerinde çeşitli çalışmalar yapılmaktadır. Bu çalışmada da Köktürk harfli yazıtlar ile Kazak Türkçesindeki ortak fiiller, fiil-tamlayıcı ilişkisi açısından ele alınmıştır.

İstem konusunu dünyada ilk ele alan Fransız dilbilimci Lucien Tesnière olmuştur (Karaca 2011: 9). Türkiye’de ise yeni yeni kullanılmaya başlayan “istem” terimini ilk kullanan Tahsin Banguoğlu’dur (Banguoğlu 2007: 601). Daha sonra Tahir Kahraman “durum ekli tamlayıcı”, Leyla Karahan “fiil-tamlayıcı ilişkisi”, Vilden Emre “birleşim değerleri”, Mustafa Uğurlu, Selim Karaca ve Işıl Aydın Özkan “istem”, Aysun Demrez Güneri “fiillerin durum ekli tamlayıcıları” terimlerini kullanmışlardır (Özkan 2017: 24-27). Söz konusu terim, Kazak Türkçesinde “aktant, valentlilik” şeklinde kullanılmaktadır (Musayeva 2013: 52-54).

Fiil-tamlayıcı ilişkisini belirleyen unsurlardan biri olan hâl ekleri üzerinde kısaca durmakta fayda vardır. Eski Türkçedeki hâl eklerinin sayısı araştırmacılar tarafından dokuz veya on olarak kabul edilmektedir. Ancak, A. von Gabain, Eski Uygurcada bulunma hâli eki ile ayrılma hâli ekini birleştirdiği için bu sayının sekiz olduğunu dile getirmiştir (Eraslan 2012: 131). Marcel Erdal, *A Grammar of Old Turkic* adlı çalışmasında Eski Türkçedeki hâl ekinin sayısını on üç olarak verirken (Erdal 2014: 167-181) Cengiz Alyılmaz ise söz konusu hâl eklerini işlevlerine göre sınıflandırarak bu sayıyı on dokuza çıkarmıştır (Alyılmaz 1994: 50-51).

Talat Tekin *Eski Türkçe Grameri* adlı çalışmasında hâl eklerini “1. Yalın 2. İlgî durumu: $+(n)İn$, $+ıg$, $+ın$ 3. Belirtili nesne durumu: $+(X)g$, $+(X)n$, $+nI$ 4. Verme-bulunma durumu: $+(k)A$, $+nA$ 5. Bulunma-çıkma durumu: $+DA$ 6. Yönelme durumu: $+gArU$, $+nArU$, $+ArU$, $+rA$ 7. Eşitlik durumu: $+çA$ 8. Araç durumu: $+(X)n$ 9. Birliktelik durumu: $+İlgU$ ” şeklinde dokuz başlık altında sıralamıştır (Tekin 2016: 99-111).

Nurdin Useev *Bayırkı Kırgız (Enesay) Cazma Estelikleri II: Tili Cana Tildik Düynö Beynesi* adlı çalışmasında Yenisey Yazıtlarındaki hâl eklerini “1. Yalın hâl: $\emptyset$ 2. İlgî hâli eki: $+nİn$, $+İn$, $+İg$ 3. Yönelme hâli eki: $+G(A)$, $+nA$ 4. Belirtme hâli eki: $+(I)g$, $+(I)n$, $+nI$ 5. Bulunma hâli eki: $+DA$, $+G(A)$ 6. Ayrılma hâli eki: $+DA$, $+G(A)$ 7. Vasıta hâli eki: $+n$, $+In$ 8. Eşitlik hâli eki: $+çA$ 9. Birliktelik hâli eki: $+İlgU$ ” olarak vermiştir (Useev 2009: 39-49).

Kemal Eraslan da *Eski Uygur Türkçesi Grameri*’nde hâl eklerini “1. Yalın hâl 2. İlgî hâli eki: $+İn$, $nİn$ 3. Yükleme hâli eki: $+g$, $+n(I)$ 4. Yönelme hâli eki: $+KA$, $+A$ 5. Bulunma-çıkma hâli eki: $+DA$ 6. Çıkma hâli eki: $+DIn$, $+DAn$, 7. Eşitlik hâli eki: $+çA$ 8. Vasıta hâli eki: $+(I)n$, $+Un$, $+An$ 9. Yön gösterme hâli eki: $+gAru$, $+nArU$, $+rA$ ” şeklinde göstermiştir (Eraslan 2012: 131-158).

Kazak Türkçesi gramerlerinde ise “septik jalğaw” terimi ile ifade edilen isim hâl ekleri “1.Yalın hâl (ataw septik) 2. İlgî hâli eki (ilik septik): $+nİn$, $+Dİn$ 3. Belirtme hâli eki (tabis septik): $+nI$, $+DI$, $+n$ 4. Yönelme hâli eki (barıs septik): $+GA$, $+QA$, $+A$ 5. Bulunma hâli eki (jatis septik): $+DA$ 6. Ayrılma hâli eki (şığıs septik): $+nAn$, $+DAn$ 7. Vasıta hâli eki (kömektes septik) $+men(en)$, $+ben(en)$, $+pen(en)$ ” şeklinde yedi başlık altında

kullanılmaktadır (Isqaqov 1991: 56-65). Kazak Türkçesi gramer çalışmalarında +şA; +DAY eşitlik hâli eki, bir hâl eki olarak kabul edilmemektedir. Ancak söz konusu hâl eki çalışmamıza dahil edilmiştir.

Çalışmamızda, Köktürk harfli yazıtlar ve Kazak Türkçesindeki ortak fiiller ve fiil-tamlayıcı ilişkisi açısından ele aldığımız fiiller, *ses ve anlam bakımından hiç değişikliğe uğramayan fiiller* ve *ses değişikliğine uğrayıp anlam bakımından korunan fiiller* olarak iki başlık altında incelenecektir.

Eski Türkçedeki fiillerin tespiti ve örnek cümleleri için Tekin (2013), User (2010), Mert (2009) ve Useev'in (2011) eserleri esas alınmıştır. Kazak Türkçesindeki fiillerin tespiti ve açıklamaları için ise *Qazaq Ādebiy Tiliniñ Sözdigi* adlı XVI ciltlik sözlük kullanılmış olup örnek cümleleri farklı edebî eserlerden (*Aqbilek, Abay jolı I-IV., Joǵalǵan Qız, Köşpendiler I, II., Mirjaqıp Duwlatov Şıǵarmaları, Öz Otındı Öşirme, Qan Men Ter, Qazaqtıñ Qanı, Şıǵarmalar Jıynaǵı III., Ulpan*) taranmıştır.

a. Ses ve Anlam Bakımından Hiç Değişikliğe Uğramayan Fiiller

al- “almak” (Useev 2011: 120; QĀTS I, 310)

Söz konusu fiil, tespit ettiğimiz örneklerde her iki lehçede belirtme (ekli) ve yönelme hâli ekli tamlayıcıyla kullanılmaktadır.

ET: *Ediz el uruǵın kabay uruǵın artımǵa altım.* “Ediz halk boylarını, Kabay boyunu arkama aldım (kendime istila ettim)” (Y 41, 10)

KT: *Pesir molda kartanı qolǵa aldı.* “Pesir molla haritayı eline aldı.” (ŞJ III: 66)

art- “artmak, çoğalmak” (Useev 2011: 680; QĀTS I, 651)

Tespit ettiğimiz örneklerde fiilin her iki lehçede de herhangi bir tamlayıcıya ihtiyaç duymadığı görülmektedir.

ET: *togday turnyazı artzun, kuşladaçı bilge tutuk yok, artzun.* “Togday turnaları artsın, kuşla avlayacak Bilge Tutuk yok, artsın” (Y 48, 13)

KT: *Jıldan-jılǵa tabısım artıp keledi.* “Her yıl kazancım artıyor.” (QĀTS I, 651)

at- “1. ates etmek, patlatmak 2. atmak, fırlatmak” (Useev 2011: 680; QĀTS II, 79)

Sadece Yenisey yazıtlarında örneğine rastladığımız *at-* fiili, belirtme (eksiz) hâli ekli tamlayıcıyla kullanılırken Kazak Türkçesinde ise belirtme (ekli) ve yönelme hâli ekli tamlayıcıyla kullanılmaktadır.

ET: *Kanıım, öge begim kazganmış kırk uyar kadaş atmadım.* “Babam Öge Bey'in elde ettiği kırk asil akrabamı bırakmadım.” (Y 100, 2)

KT: *Ayaǵımdaǵı pımarımdı birinen soñ birin esik jaqqa attım.* “Ayağımdaki keçe çizmeleri art arda kapıya doğru fırlattım.” (QĀTS II, 79)

bar- “varmak, gitmek” (Useev 2011: 681; QĀTS II, 715)

Tespit ettiğimiz örneklerde fiilin her iki lehçede de yönelme ve bulunma hâli ekli tamlayıcı aldığı görülmektedir.

ET: *Beş yegirmi yaşımnda Tabgaç kanga bardım* “On beş yaşımnda Tabgaç hanına (sefere) gittim.” (Y 11, 3)

KT: *Elaman depoğa* bardı. “Elaman depoya gitti.” (QMT, 353)

Qattı boran bop turğan tünde barıp... “Boranlı bir gece gidip...” (AJ II, 404)

bat- “1. batmak, gömülmek 2. (güneş, ay vb.) batmak” (User 2010: 519; QÄTS III, 91)

Tespit ettiğimiz örneklerde fiil, Eski Türkçede herhangi bir tamlayıcıya ihtiyaç duymazken Kazak Türkçesinde yönelme hâli ekli tamlayıcıya ihtiyaç duymaktadır.

ET: *Kiçe yar[uk] batar erkli süñüşdüm.* “Akşam hava kararırken savaştım.” (ŞU D, 1)

KT: *Bügin kün qızarıp bultqa battı.* “Bugün güneş kızarak bulutların arasına gömüldü.” (QMT, 43).

ber- “vermek, bir şeyi kimseye iletmek” (Tekin 2014: 129; QÄTS III, 260)

Tespit ettiğimiz örneklerde fiil, her iki lehçede belirtme (ekli veya eksiz) ve yönelme hâli ekli tamlayıcıyla kullanılmaktadır.

ET: *Marıma yüz er, turug bertim.* “Üstadıma yüz er, mekan verdim.” (Y 47, 7)

Yabguğ şadıg anta bermiş. “Yabgu’yu (ve) Şad’ı o vakit (onlara) vermiş.” (KT D, 14)

KT: *Serik inisine kitaptı berdi.* “Serik küçük kardeşine kitabı verdi.” (QTS, 96).

Qambar adamğa janınan orın berdi. “Qambar adama yanından yer verdi.” (ÖÖÖ, 170)

bil- “bilmek” (Tekin 2014: 129; QÄTS IV, 110)

Fiilin her iki lehçede belirtme (ekli) ve bulunma hâli ekli tamlayıcı aldığı görülmektedir.

ET: *...yaşımda bildim* “...yaşımda bildim.” (Y 70, 4)

Oglı kañın bilmez erti. “Oğullar babalarını bilmez idi.” (BK D, 18)

KT: *Ol äkimge jantañdap qaluwdı bilmeytin edi.* “O, valiye yaranmayı bilmezdi.” (QÄTS VI, 14).

Jaqında bilmes... “Yakında öğrenemez...” (AJ IV, 326)

bök- “doymak” (Useev 2011: 682; QÄTS III, 533)

Söz konusu fiilin Kazak Türkçesinde “emmek, şişmek” anlamı da mevcuttur. Tespit ettiğimiz örneklerde fiil, her iki lehçede yönelme hâli ekli tamlayıcı almaktadır.

ET: *Ulugumka, kiçigimke bökmedim.* “Büyüklerime, küçüklerime doymadım” (Y 96, 3)

KT: *Mirzalar önkey semiz mayğa bökken.* “Efendilerin hepsi şişman.” (QTS, 108)

kal- “kalmak” (Tekin 2014: 146; QÄTS IX, 110)

Tespit ettiğimiz örneklerde fiil, Eski Türkçede bulunma hâli ekli tamlayıcıyla kullanılırken Kazak Türkçesinde ise bulunma ve vasıta hâli ekli tamlayıcıyla kullanılmaktadır.

ET: *Teyrilig kurtga yurtta kalmış.* “Dindar (bir) yaşlı kadın terk edilmiş kamp yerinde (yalnız) kalmış.” (IB 38)

KT: *Tek Elaman ğana bir top kisimen keyinde qaldı.* “Sadece Elaman bir grup adamla geride kaldı.” (QMT, 506)

karı- “yaşlanmak” (User 2010: 525; QÄTS IX, 397)

Kül İç Çor yazıtında tek örneğine rastladığımız fiil, bulunma hâli ekli tamlayıcı alırken Kazak Türkçesinde ise herhangi bir tamlayıcı almamaktadır.

ET: [*Kül İç Çor Tonukuk Kap*]gan kagan ilinte **karıp** edgü beñi körti. “Kül İç Çor Tonukuk Kapgan hakan ülkesinde yaşlanıp iyi gün gördü.” (KÇ 2-3)

KT: *Qatını jaqsı adamdar tez qartayıp qarımas.* “Hatunu iyi olanlar erken yaşlanmaz.” (QÄTS IX, 397)

kel- “gelmek” (Tekin 2014: 149; QÄTS VII, 562)

Söz konusu fiilin Kazak Türkçesinde “varmak, ulaşmak” anlamı da mevcuttur. Tespit ettiğimiz örneklerde fiil, Eski Türkçede yön gösterme hâli ekli tamlayıcı alırken Kazak Türkçesinde yönelme, ayrılma ve vasıta hâli ekli tamlayıcı almaktadır.

ET: *Bulupan uyasımaru ögire sebinü kelir.* “(Avını) bulup yuvasına neşe ve sevinç içinde geliyor.” (IB 31)

KT: *Oğan hat keldi.* “Ona mektup geldi.” (KTTTS, 195)

Men astanadan keldim. “Ben başkentten geldim” (QÄTS III, 417).

İyâ, joldasımmen **keldim**, - dedi. ““Evet, eşimle geldim” dedi.” (QMT, 720)

kes- “kesmek” (Tekin 2013: 55; QÄTS VII, 679)

kes- fiili her iki lehçede de belirtme (ekli) ve vasıta hâli ekli tamlayıcı almaktadır.

ET: *Altun kurugsakımın* kılıçın **kesipen**... “Altın kursağımı kılıç ile keserek...” (IB 8)

KT: *Jalma-jan jigittiñ kiyimin qaysımen kesip jiberdi.* “Hemen yiğidin giysilerini makasla kesti.” (QÄTS VII, 679)

kir- “girmek, dalmak; sığınmak, tabi olmak” (Tekin 2014: 152; QÄTS VIII, 612)

Fiil, Eski Türkçede yönelme hâli ekli tamlayıcıyla kullanılırken Kazak Türkçesinde ise yönelme ve ayrılma hâli ekli tamlayıcıyla kullanılmaktadır.

ET: *...ebiñe kirteçi sen* “...evine gireceksin” (BK K 13-14)

KT: *Aqbala işke kirdi.* “Aqbala içeriye girdi.” (QMT, 316)

Sırttan aq halattı qız jügirip kirdi. “Dışarıdan beyaz önlüklü kız koşarak girdi.” (QMT, 688)

kon- “konmak, yerleşmek” (Tekin 2014: 152; QÄTS X, 21)

Fiilin Kazak Türkçesinde “kuş, kelebek, uçak vb. yere inmek” anlamları da bulunmaktadır. Tespit ettiğimiz örneklerde fiil, her iki lehçede yönelme hâli ekli tamlayıcı almaktadır.

ET: *Turna kuş tüşnekiye konmış.* “Turna kuşu tüneğine konmuş.” (IB 61)

KT: *Uşaaq jerge qondi.* “Uçak havalanına indi.” (QÄTS X, 21).

kül- “**gülmek**” (Useev 2011: 687; QÄTS VIII, 461)

Sadece Yenisey yazıtlarında örneğine rastladığımız fiil, herhangi bir tamlayıcı almazken Kazak Türkçesinde yönelme hâli ekli tamlayıcı almaktadır.

ET: *Ekimiz küdür.* “İkimiz (de) güleriz.” (Y 33b, 3, 4)

KT: *Abay bul jawaptarğa küldi.* “Abay bu cevaplara güldü...” (AJ II, 343)

min- “**binmek**” (Tekin 2013: 58; QÄTS XI, 428)

Tespit ettiğimiz örneklerde fiil, Eski Türkçede gizli belirtme (ekli) hâli ekli tamlayıcı alırken Kazak Türkçesinde yönelme ve belirtme (ekli) hâli ekli tamlayıcı almaktadır.

ET: *Utru yirde ogrı sokuşup tutupan minmiş.* “Yolda karşısına (bir) hırsız çıkmış, (atı) tutup (üstüne) binmiş.” (IB 16)

KT: *Jayaw Musa atasimen quşaqtasıp qoştasıp, atqa tez mindi.* “Jayaw Musa dedesiyle kucaklaşarak veda edip ata hızlıca bindi.” (QÄTS XI, 428).

Jaraw boz attı Aqbilek mindi. “Kıvamında olan ata Aqbilek bindi.” (A, 270)

oŋ- “**solmak**” (Tekin 2013: 59; QÄTS XI, 688)

Tespit ettiğimiz örneklerde fiil, her iki lehçede de herhangi bir tamlayıcıya ihtiyaç duymamaktadır.

ET: Özlük at oŋ yirde arıp **oŋup** toru kalmış. “(Bir) binek atı çölde yorgunluktan (ve susuzluktan) bitkin hâlde kalakalmış” (IB 17)

KT: *Birdüzeme bir juwğannan keyin oŋıp ketedi.* “Basma bir kere yıkandıktan sonra rengi solar.” (QÄTS IV, 163).

oz- “**geçmek; kurtulmak**” (Tekin 2014: 161; QÄTS XI, 613)

Söz konusu fiilin Kazak Türkçesinde “başarılı olmak” anlamı da mevcuttur. Tespit ettiğimiz örneklerde fiil, her iki lehçede ayrılma hâli ekli tamlayıcı almaktadır.

ET: *Ülügde ozmış tir.* “Kötü talihinden kurtulmuş, der.” (IB 41)

KT: *Qız eliktin lağınday ortqiy jügirip, jigitten edäwir ozıp ketti.* “Kız, ceylan yavrusu gibi sıçrayarak koştu ve delikanlıyı epeyce geride bıraktı.” (QÄTS XII, 17).

ökin-/ökün- “**pişman olmak, üzölmek**” (Tekin 2014: 162; QÄTS XII, 124)

Eski Türkçedeki *ökin-* fiili Kazak Türkçesinde hiç değişikliğe uğramadan aynı şekilde korunmuştur. Tespit ettiğimiz örneklerde fiilin her ikisi de yönelme hâli ekli tamlayıcıyla kullanılmaktadır.

ET: *Antag ödke ökünöp Kül Tiginig az erin irtürü ittımız.* “(Kötü şartların hep bir araya geldiği) böyle bir zamana üzölüp Kül Tigin’i az (miktar)da er ile ulaştırıp gönderdik.” (KT D 40)

KT: *Ol Aqbalğa üylene almağanına ökindi.* “O, Aqbal ile evlenemediğine üzül-
dü.” (QMT, 22)

öl- “ölmek” (Tekin 2014: 162; QÄTS XII, 127)

Tespit ettiğimiz örneklerde fiil, Eski Türkçede herhangi bir tamlayıcı almazken Kazak Türkçesinde bulunma ve ayrılma hâli ekli tamlayıcı aldığı görülmektedir.

ET: *Kanığı ölmüş, köneki tonmış.* “(Kızın) gözde sevgilisi ölmüş, kovanı (da) donmuş.” (IB 57)

KT: *Sarı ingen sonda öldi.* “Sarı dişi deve orada öldü.” (JQ, 12).

Arıstan üyiri azıq ustay almay aldandarı aştan öldi. “Aslan sürüsü avlanamayıp yavruları açlıktan öldü.” (QÄTS XVI, 44)

örten- “yanmak” (Tekin 2013: 60; QÄTS XII, 208)

Tespit ettiğimiz örneklerde fiil, her iki lehçede herhangi bir tamlayıcıya ihtiyaç duymamaktadır.

ET: *Ulug eb örtenmiş.* “Büyük (bir) ev yanmış.” (IB 9)

KT: *Üy örtenip bara jatır eken.* “Ev yanıyormuş.” (QÄTS XII, 208)

sık- “bastırmak, sıkıştırmak” (User 2010: 530; QÄTS XIII, 484)

Söz konusu fiilin Kazak Türkçesinde “sıkma, zorlamak” anlamı da bulunmaktadır. Tespit ettiğimiz örneklerde fiil, Eski Türkçede yönelme hâli ekli tamlayıcı alırken Kazak Türkçesinde ise belirtme (ekli) ve ayrılma hâli ekli tamlayıcı almaktadır.

ET: *Selengeke sıkı sançdım.* “Selenge’ye sıkıştırarak mızrakladım.” (ŞU D 4)

KT: *Eki jigiti Elamandı eki jağman tırp etkizbey sıgıp ustap turğan-dı.* “İki yiğit Elaman’ın iki kolundan kımlıdatmadan sıkarak tutuyordu.” (QMT, 219)

sın- “kırılmak” (Tekin 2013: 60; QÄTS XIII, 508)

Tespit ettiğimiz örneklerde fiil, her iki lehçede herhangi bir tamlayıcıya ihtiyaç duymamaktadır.

ET: *Adığın karnı yarılmış, tonuzun azığı sınmış tir.* “Ayının karnı yarılmış, domuzun azı dişleri kırılmış, der.” (IB 6)

KT: *Arbanın bir döngelegi sınıp qaldı.* “Arabanın bir tekerleği kırıldı.” (QÄTS V, 316)

sök- “sökme” (Tekin 2014: 166; QÄTS XIII, 307)

Fiil, her iki lehçede de belirtme (ekli) hâli ekli tamlayıcıyla kullanılmaktadır.

ET: *At üze bintüre karıg sökdüm.* “(Askerleri) at üzerine bindirip karları söktüm.” (T K 1)

KT: *Äjem eski kürtesinin qoltığın sökti.* “Ninem eski montunun koltuk altını söktü.” (QÄTS XIII, 307)

suk- “**sokmak**” (Tekin 2013: 61; QÄTS XIII, 361)

Fiil, Kazak Türkçesinde “batırmak, saplamak” anlamında da kullanılmaktadır. Tespit ettiğimiz örneklerde fiilin her iki lehçede belirtme (ekli) ve yönelme hâli ekli tamlayıcı aldığı görülmektedir.

ET: *Kidizig subka sukmiş.* “(Adamın biri) keçeyi suya sokmuş.” (IB 33)

KT: *Qolın qaltasına suğıp jiberген.* “Elini cebine sokuverdi.” (QMT, 518)

tik- “**dikmek**” (Tekin 2014: 174; QÄTS XIV, 595)

Tespit ettiğimiz örneklerde fiil, Eski Türkçede belirtme (ekli veya eksiz) ve vasıta hâli ekli tamlayıcılarla kullanılırken Kazak Türkçesinde ise belirtme (ekli veya eksiz) ve yönelme hâli ekli tamlayıcılarla kullanılmaktadır.

ET: *Yüz er kadaşım uyarın üçün yüz erin, elig öküzin tikdi.* “Yüz er akrabam değerli olduğu için (ebedi taşımı) yüz erle, elli öküzle dikti.” (Y 10, 2)

Tört oğlum bar üçün beñkümin t(ikdi) “Dört oğlum olduğu için ebedi taşımı diktiler” (Y 20, 1)

Ben b[en]gü taş tikdim. “Ben ebedi taş diktim” (KT G 11)

KT: *Mektep awlasına kiyiz üy tikti.* “Okul avlusuna keçe çadır dikti.” (QTS, 671)

Jenıs tuwın Berlinniñ töbesine tigip kettik. “Zafer bayrağını Berlin’e diktik ve geri döndük.” (QÄTS II, 367)

tiril- “**dirilmek**” (Tekin 2014: 175; QÄTS XIV, 632)

Tespit ettiğimiz örneklerde fiilin her iki lehçede de herhangi bir tamlayıcı almamaktadır.

ET: *Yaglıg kamic bulupan yalgayu tirilmiş.* “Yağlı bir kepe bulup yalamış, (böylece) hayatta kalmış.” (IB 13)

KT: *Jılağanmen bular endi tirilmeydi.* “Ağlamakla bunlar dirilmez” (QMT, 67)

toy- “**donmak**” (Tekin 2013: 62; QÄTS XIV, 266)

Tespit ettiğimiz örneklerde fiil, her iki lehçede herhangi bir tamlayıcıya ihtiyaç duymamaktadır.

ET: *Kanıgı ölmüş, köneki toymış.* “(Kızın) gözde sevgilisi ölmüş, kovası (da) donmuş.” (IB 57)

KT: *Biz qattı toyıp qalppız* “Biz çok üşümüştük.” (QÄTS XIV, 173)

tök- “**dökmek**” (User 2010: 533; QÄTS XIV, 331)

Tespit ettiğimiz örneklerde fiil, Eski Türkçede yönelme ve vasıta hâli ekli tamlayıcıyla kullanılırken Kazak Türkçesinde ise belirtme (ekli) ve yönelme hâli ekli tamlayıcıyla kullanılmaktadır.

ET: *...miş boz ok başın akıza uçuz kölke atlıgın töke barmış.* “...miş Boz-Ok liderine hücum ederek atlısıyla (onu) Uçuz Göl’e döküvermiş.” (Tes K 3)

KT: *Esbiyke men qızı Ulbiyke üyge kirip, irkilgen suwdı baqıraştap quyıp, şeektep dalağa tökti.* “Esbiyke ve kızı Ulbiyke eve girdiler ve biriken suyu kepçe ile kovaya doldurarak dışarı döktü.” (QÄTS XVI, 87)

tur- “durmak, dikilmek, kalkmak” (Tekin 2013: 63; QÄTS XIV, 428)

Tespit ettiğimiz örneklerde fiilin Eski Türkçede herhangi bir tamlayıcı almadığı, Kazak Türkçesinde ise bulunma hâli ekli tamlayıcı aldığı görülmektedir.

ET: *Kamşayu umatın turur tir.* “(Öküzler) kımıldayamadan duruyor, der.” (IB 25)

KT: *At qorada tur.* “At ahırda duruyor.” (KTTTS, 521)

tut- “tutmak, yakalamak” (Useev 2011: 691; QÄTS XIV, 443)

Tespit ettiğimiz örneklerde fiil, Eski Türkçede belirtme (ekli) ve vasıta hâli ekli tamlayıcılarla kullanılırken Kazak Türkçesinde belirtme (ekli), vasıta ve ayrılma hâli ekli tamlayıcılarla kullanılmaktadır.

ET: *Tagdaki kara adığıg eligin tut(t)um.* “Dağdaki kara ayıları elle tuttum.” (Y 68, 20)

KT: *Kök sändig köylektiñ etegin kâriqız tiken tutıp qalğan eken.* “Süslü mavi elbisenin eteğine yapışkan diken yapışmış.” (QÄTS XIV, 443)

...sol qolımen erdiñ artqı qasıman tuttı. “...sol eliyle eyerin arka kaşından tuttu.” (QÄTS XIV, 443)

ur- “1. vurmak 2. taş yazmak” (Tekin 2014: 181; QÄTS XIV, 733)

Tespit ettiğimiz örneklerde fiil, Eski Türkçede belirtme (ekli), vasıta ve yönelme hâli ekli tamlayıcılarla kullanılırken Kazak Türkçesinde ise belirtme (ekli), vasıta ve ayrılma hâli ekli tamlayıcılarla kullanılmaktadır.

ET: *Bir erig okun urtı, eki erig udşuru sançdı.* “Bir eri okla vurdu, iki eri (de) kovayı mızrakladı.” (KT D 36)

Kugu kuş kanatıña urup... “Kuğu kuşu (onu) kanatlarına vurup...” (IB 35)

KT: *Bir oq Elamandı sol jaq ıyıqtan urdı.* “Elaman’ın sol omuzuna bir kurşun isabet etti.” (QMT, 505)

Şegem zil balğamen urıp toytardı. “Çiviye ağır bir çekiçe vurarak eğdi.” (QÄTS XIV, 212)

ürk- “ürkmek, korkmak” (Tekin 2013: 64; QÄTS XV, 78)

Eski Türkçede “ürkmek, korkmak” anlamındaki *ürk-* fiili Kazak Türkçesinde hiç değişikliğe uğramadan aynı şekilde korunmuştur. Tespit ettiğimiz örneklerde fiil, Eski Türkçede herhangi bir tamlayıcı almazken Kazak Türkçesinde ayrılma hâli ekli tamlayıcı almaktadır.

ET: *Bay er konyı ürküpen barmış.* “Zengin (bir) adamın koyunu ürküp kaçmış.” (IB 27)

KT: *Samarhannıñ astındağı tarpañdaw at äldeneden ürküp jalt berdi.* “Samarhan’ın bindiği huysuz at, bir şeyden ürkererek sıçradı.” (QÄTS XIII, 747)

b. **Ses Değişikliğine Uğrayıp Anlam Bakımından Korunan Fiiller**

abla- “avlamak” (User 2010: 517)

Eski Türkçedeki *abla-* fiili Kazak Türkçesinde *awla-* biçiminde olup aynı anlamı taşımaktadır (QÄTS II, 161). Tespit ettiğimiz örneklerde fiilin her ikisi de belirtme (eksiz) hâli ekli tamlayıcıyla kullanılmaktadır.

ET: *Ab ablasar, r²ml²I teg erti.* “av avlasa *r²ml²I* gibi idi.” (KÇ 9)

KT: *Añ awlap* şığıp edim. “Av avlamak için çıkmıştım.” (QMT, 22)

aç- “açmak” (Tekin 2013: 49)

Yine Eski Türkçedeki *aç-* fiili Kazak Türkçesinde *aş-* şeklinde olup aynı anlamda kullanılmaktadır (QÄTS XV, 176). Tespit ettiğimiz örneklerde fiilin her ikisi de belirtme (ekli veya eksiz) ve vasıta hâli ekli tamlayıcı almaktadır.

ET: *Talıw urı yarın aça yasıçin yalıw kayag yara urupan yalhusun yorıyor tir.* “Ce-sur bir genç, omuzları açık, okunun ucu ile yalçın kayaları yara yara yapayalnız yürüyor, der.” (IB 40)

...[usu]n sünügün açdımız. “[uykularını] mızraklarımızla açtık.” (T K 4)

KT: *Urqiya esik aştı.* “Urqiya kapıyı açtı.” (A, 201)

Abaqtı esigin öz qolimen aşıp... “Ceza evi kapısını kendi elleriyle açıp...” (AJ II, 200)

adır- “ayırarak, bölmek” (Useev 2011: 679)

adır- fiili Kazak Türkçesinde *ayır-* biçiminde olup aynı anlamı taşımaktadır (QÄTS I, 194). Söz konusu fiil, Eski Türkçede belirtme (ekli) hâli ekli tamlayıcıyla kullanılırken Kazak Türkçesinde ise belirtme (ekli) ve ayrılma hâli ekli tamlayıcıyla kullanılmaktadır.

ET: *Tört iniligü ertimiz, bizni erklig adırtı, ayıta* “Biz dört kardeş idik, bizi Erklig ayırdı, ne yazık” (Y 28, 8)

KT: *Onıñ üstine, Oralbaydan Kerimbalañı ayırıp, Qarakesekke jönelletin boldı.* “Üstelik Oralbay’dan Kerimbala’yı ayırarak Qaraköske’ye gönderme kararı aldı.” (AJ II, 112)

adırıl-/adırlı- “1. ayrılma 2. ölmek, vefat etmek.” (Useev 2011: 697)

adırıl-/adırlı- fiili de Kazak Türkçesinde *ayırıl-* şeklinde olup birinci anlamını korumakla birlikte “yitirmek, kaybetmek” anlamında da kullanılmaktadır (QÄTS I, 200). Fiil, Eski Türkçede bulunma ve ayrılma hâli ekli tamlayıcıya ihtiyaç duyarken Kazak Türkçesinde ise ayrılma hâli ekli tamlayıcıya ihtiyaç duymaktadır.

ET: *Eliğ yaşımata tatabı bodun kıtanda adırlı.* “Elli yaşımda Tatabı halkı Kıtaylardan ayrıldı.” (BK G, 7)

Üç yetmiş yaşımka *adırlıtım* “Altmış üç yaşımda vefat ettim” (Y 3, 4)

KT: *Jänibek pen Kerey en jamı aşır adamıñan ayırıladı.* “Jänibek ile Kerey en yakın adamını kaybeder.” (Kö. I, 102)

aş- “aşmak, geçmek” (Tekin 2010: 123)

Fiil, Kazak Türkçesinde *as-* şeklinde olup aynı anlamı taşımaktadır QÄTS I, 697). Tespit ettiğimiz örneklerde fiil, Eski Türkçede belirtme (ekli) hâli ekli tamlayıcıyla kullanılırken Kazak Türkçesinde ise ayrılma hâli ekli tamlayıcıyla kullanılmaktadır.

ET: *Ol yılka türgiş tapa altun yışıg [aş]a ertiş ügüzüg keçe yorı[dım].* “O yıl Türgişlere doğru Altay dağlarını aşarak (ve) İrtiş ırmağını geçerek yürüdüm” (BK D, 27)

KT: *Tawdan asuw* oñaýğa tüspedi. “Dağı geçmek kolay olmadı.” (QQ, 164)

başla- “başlamak; başa geçmek, yönetmek” (Useev 2011: 681)

Eski Türkçedeki *başla-* fiili Kazak Türkçesinde *basta-* şeklinde olup aynı anlamda varlığını sürdürmektedir (QÄTS III, 67). Tespit ettiğimiz örneklerde fiilin her ikisi de belirtme (ekli veya eksiz) hâli ekli tamlayıcı almaktadır.

ET: *El tut[t]um, bodun başladım.* “Devleti elimde tuttum, halkı yönettim.” (Y 45, 4)

Otuz erig başlayu tutugka bardım. “Otuz erin başlarına geçip savaşa girdim.” (Y 32, 9)

KT: *El bastaytın qaydasın kösemderim?* “Halka öncülük edecek önderlerim neredesiniz?” (MDŞ, 106)

Jer qayısqañ qoldı bastap, uşı-qıyrı joq keñ dalağa tereñdep kirip keledi. “Kalabalık askere önderlik ederek uçsuz bucaksız bozkıra doğru ilerliyor.” (QMT, 633)

biç- “biçmek, kesmek” (Tekin 2013: 51)

biç- fiili Kazak Türkçesinde *piş-* şeklinde olup aynı anlamı korumakla birlikte “bir şeyi tasarlamak, planlamak” anlamında da kullanılmaktadır (QÄTS VII, 708). Tespit ettiğimiz örneklerde fiil, Eski Türkçede belirtme (ekli) hâli ekli tamlayıcıyla kullanılırken Kazak Türkçesinde ise belirtme (ekli veya eksiz), vasıta ve yönelme hâli ekli tamlayıcılarla kullanılmaktadır.

ET: *Bunça bodun saçın kuulkakin [b]içdi.* “Bunca halk (cenaze töreninde) saçlarını kulaklarını kesti.” (IB 37)

KT: *...aq qayşımen quwırşağına köylek pişedi.* “...beyaz makasla oyuncak bebeğine gömlek biçer.” (A, 192)

Birew onda oqıymın, birew munda oqıymın dep josparların qurıp, jobaların pişip jür. “Biri orada, biri burada okuyacağım diyerek planlarını yapıyorlar.” (QÄTS XII, 428).

bin- “(ata) binmek” (Tekin 2010: 130)

Fiil, Kazak Türkçesinde *min-* şeklinde olup aynı anlamda geçmektedir (QÄTS XI, 428). Tespit ettiğimiz örneklerde fiilin Eski Türkçede belirtme (ekli veya eksiz) hâli ekli tamlayıcıyla, Kazak Türkçesinde ise belirtme ve yönelme hâli ekli tamlayıcıyla kullanımına rastlanmaktadır.

ET: Ekinti Işbara Yamtar boz atıg binip tegdi. “İkinci Işbara Yamtar`ın boz atına binip hücum etti.” (KT D, 33)

Kül Tigin başğu boz at binip tegdi. “Kül Tigin alnı akıtmalı boz ata biniphücüm etti.” (KT D, 37)

KT: *Elaman atına qarğıp mindi.* “Elaman atına zıplayarak bindi.” (QMT, 25)

Jaraw boz attı Aqbilek mindi. “Kıvamında olan ata Aqbilek bindi.” (A, 270)

biş- “**pişmek, olgunlaşmak**” (Tekin 2013: 51)

Eski Türkçede geçen *biş-* fiili Kazak Türkçesinde *pis-* şeklinde olup aynı anlamda kullanılmaktadır (QÄTS XII, 424). Tespit ettiğimiz örneklerde fiilin her ikisi de herhangi bir tamlayıcıya ihtiyaç duymamaktadır.

ET: *Tarığ bişdi; yaş ot ündi.* “Ekinler olgunlaştı, taze otlar çıktı.” (IB 53)

KT: Et te **pisip** qalğan eken. “Et de pişmiş.” (QTS, 534).

botula- “**(deve) doğurmak, yavrulamak**” (Tekin 2013: 52)

Eski Türkçedeki *botula-* fiili Kazak Türkçesinde *botala-* biçiminde olup aynı anlamda kullanılmaktadır (QÄTS III, 513). Tespit ettiğimiz örneklerde fiilin her ikisi de herhangi bir tamlayıcıya ihtiyaç duymamaktadır.

ET: Ürün *inğeni botulamış.* “Beyaz dişi devesi yavurlamış.” (IB 5)

KT: *Bıyl üş nar botalaptı.* “Bu sene üç hecin devesi yavurlamış. (U 241)

boz- “**1. bozmak 2. tahrip etmek, yıkmak 3. bozguna uğratmak**” (User 2011: 521)

Yine Eski Türkçedeki *boz-* fiili Kazak Türkçesinde *buz-* şeklinde olup birinci ve ikinci anlamı korunmuştur (QÄTS III, 633). Tespit ettiğimiz örneklerde fiilin her ikisi de belirtme (ekli) hâli ekli tamlayıcı almaktadır.

ET: *Ebin barkın bozdum.* “Evini barkını bozdum.” (BK D 34)

KT: *Bizdiñ äsker qızıldardıñ qorğamıs şebın buzdı.* “Ordumuz Kızılların savunma hattını kırdı.” (QMT, 764)

buzagula- “**buzağulamak, sığır yavrulamak**” (Tekin 2013: 52)

Eski Türkçedeki *buzagula-* fiili Kazak Türkçesinde *buzavla-* şeklinde olup aynı anlamı taşımaktadır (QÄTS III, 640). Tespit ettiğimiz örneklerde fiilin her ikisi de herhangi bir tamlayıcıya ihtiyaç duymamaktadır.

ET: Ürün *esri inek buzagulaçı bolmış.* “Ak benekli bir inek doğurmak üzere imiş.” (IB 41)

KT: *Sıyr buzawlap jatqan kez.* “İnekler buzağıladığı dönem” (QTS, 114)

egir- “**kuşatmak, çevirmek**” (Tekin 2014: 137)

Eski Türkçedeki *egir-* fiili Kazak Türkçesinde *iyir-* biçiminde olup aynı anlamda kullanılmaktadır (QÄTS VII, 402). Tespit ettiğimiz örneklerde fiilin her ikisi de belirtme (ekli) ve bulunma hâli ekli tamlayıcı almaktadır.

ET: *Anta toñra yilpagutı bir uğuşug toña tigin yog[inta] egire tokıdım.* “Orada Tongra (boyu) alpplerinden bir grubu Tonga Tigin’in cenaze töreninde kuşatarak dövdüm.” (BK D 31)

KT: *Älden uwaqıtta jılqını Maydamtal qoynawına äkelip iyirdi.* “Az sonra yılıkyı Maydamtal’ın rüzgârdan fazla etkilenmeyen kuytu yerine getirerek sardı.” (QTS, 287)

eşit-/eşid- “işitmek” (Tekin 2013: 53)

eşit-/eşid- fiili Kazak Türkçesinde *esit-* biçiminde olup aynı anlamda mevcuttur (QÄTS I, 677). Tespit ettiğimiz örneklerde fiil, Eski Türkçede herhangi bir tamlayıcıya ihtiyaç duymazken Kazak Türkçesinde belitme hâli ekli tamlayıcıya ihtiyaç duymaktadır.

ET: *Teŋri eşidti* “Tanrı işitti” (IB 54)

KT: Şayqın’ın arız berip, qızmetinen bosaganın **esitti**. “Şayqın’ın istifa dilekçesini vererek işinden ayrıldığını duydu.” (QÄTS I, 677).

iç- “içmek, yudumlamak” (Useev 2011: 684)

Eski Türkçede geçen *iç-* fiili Kazak Türkçesinde *iş-* şeklinde olup aynı anlamda kullanılmaktadır (QÄTS XV, 66). Tespit ettiğimiz örneklerde fiilin her ikisi de belirtme (ekli ve eksiz) hâli ekli tamlayıcı almaktadır.

ET: *Altun asıg içiŋ.* “Altın aş yudumlayın.” (Y 82)

sub içipen, *yaş yipen ölümdе ozmiş* “su içip taze (ot) yiyerek ölümden kurtulmuş” (IB 17)

KT: *Jumabekter ündemey-tündemey şayların işti.* “Jumabekler sessizce çaylarını içti.” (QÄTS XV, 66)

Al men ömiri muzday suw işip körgem joq. “Ben ise hayatımda buz gibi su içmedim.” (QMT, 802)

kabış- “kavuşmak, buluşmak, görüşmek” (Useev 2011: 685)

Söz konusu fiil, Kazak Türkçesinde *qawıs-* biçiminde olup aynı anlamda geçmektedir (QÄTS IX, 509). Tespit ettiğimiz örneklerde fiilin Eski Türkçede bulunma hâli ekli tamlayıcıyla, Kazak Türkçesinde ise vasıta hâli ekli tamlayıcıyla kullanıldığı görülmektedir.

ET: *Kör budkal ıda kabışalım timiş.* ““Bak, Budkal ormanda (Boduklı?’da) buluşalım” demiş.” (ŞU D 10-11)

KT: *Tuwıstarımen qawıstı.* “Akrabalarıyla kavuştu.” (KTTTS, 274).

kaç- “kaçmak” (User 2010: 524)

kaç- fiili Kazak Türkçesinde *qaş-* biçiminde olup aynı anlamda kullanılmaktadır (QÄTS IX, 517). Tespit ettiğimiz örneklerde fiil, Eski Türkçede herhangi bir tamlayıcı duymazken Kazak Türkçesinde ayrılma, bulunma ve yönelme hâli ekli tamlayıcılara ihtiyaç duymaktadır.

ET: *[Qara]sı[n] [yıgd]ım [be]gi [kaç]dı.* “Halkını yendim, beyi kaçtı.” (O 9)

KT: *Men Sadıq degen baydan qaşıp Kereküwge keldim.* “Ben Sadıq adındaki zengininden kaçarak Kereküw’e geldim.” (ŞJ III, 126).

Patşa taqтан qular aldında bir top kisi qaştı. “Padışah tahtan indirilmeden önce bir grup adam kaçtı.” (QMT, 537)

Onan Altayğa qaştım. “Ondan sonra Altay’a kaçtım.” (ŞJ III, 318).

keç- “geçmek, (ırmak vb.) aşmak” (User 2010: 525)

Fiil, Kazak Türkçesinde *keş-* şeklinde olup aynı anlamda geçmektedir (QÄTS VII, 742). Tespit ettiğimiz örneklerde fiilin Eski Türkçede belirtme (ekli veya eksiz) ve bulunma hâli ekli tamlayıcıyla, Kazak Türkçesinde ise belirtme (ekli veya eksiz) ve vasıta hâli ekli tamlayıcıyla kullanıldığı görülmektedir.

ET: *Kurıgaru Yinçü ög[üz] keçe Temir Kapıgka tegi süledim.* “Batıda İnci (Sır Derya) ırmağı(nı) geçerek Demir Kapı’ya kadar ordu sevk ettim.” (KT G 3-4)

Ertiş ögüzüg keçe keltimiz. “Ertiş ırmağını geçerek geldik.” (T B 2-3)

[...kök] *önüg yoguru sü yorıp tünli künli yiti ödüške subsuz keçdim.* “...(Gök) Öng (Nehrinin yatağı)nı (adetâ) yoğurarak ordu (ile) yürüyüp geceli gündüzlü yedi vakitte susuz (araziyi) geçtim.” (BK GD).

KT: *Jolawşı küreñ suwdı keşip ötti.* “Yolcu kahverengi akarsudan geçti.” (QÄTS VII, 742).

Etiğimen suw keşti. “Zor günler geçirdi.” (QÄTS V, 478).

kod-/kot- “koymak, bırakmak” (User 2010: 527)

kod-/kot- fiili Kazak Türkçesinde *qoy-* şeklinde olup aynı anlamda mevcuttur (QÄTS IX, 665-66). Tespit ettiğimiz örneklerde fiil, Eski Türkçede belirtme (ekli) ve bulunma hâli ekli tamlayıcıyla kullanılırken Kazak Türkçesi bulunma ve yönelme hâli ekli tamlayıcıyla kullanılmaktadır.

ET: *Ebimin ersegünte yula költe kottım.* “Karargâhımı Ersegün’deki Yula Göl’de bıraktım.” (ŞU G 6)

KT: *Ayrandı äkelip aldına qoydı.* “Yoğurtu getirip önüne koydu.” (QTS, 399)

kork- “korkmak” (User 2010: 527)

kork- fiili Kazak Türkçesinde *qorıq-* biçiminde olup aynı anlamı taşımaktadır (QÄTS X, 109). Tespit ettiğimiz örneklerde fiil, Eski Türkçede herhangi bir tamlayıcıya ihtiyaç duymazken Kazak Türkçesinde ayrılma hâli ekli tamlayıcıya ihtiyaç duymaktadır.

ET: *Üküş teyin neke korkur biz?* “(Düşman) çok diye niye korkuyoruz?” (T B 4)

KT: *Men ölümnen qorıqpaymın.* “Ölümden korkmam.” (QÄTS X, 109)

kötür- “kaldırmak, yükseltmek” (Tekin 2014: 154)

kötür- fiili de Kazak Türkçesinde *köter-* biçiminde olup aynı anlamda kullanılmaktadır (QÄTS VIII, 378). Tespit ettiğimiz örneklerde fiil, Eski Türkçede belirtme (ekli) ve yön gösterme hâli ekli tamlayıcı alırken Kazak Türkçesinde ise belirtme (ekli) ve yönelme hâli ekli tamlayıcı almaktadır.

ET: *kanım İleriş Kaganıg ögüm İlbilge Katunug tenri töpüsinte tutup yügerü kötür-miş* “babam İleriş Hakani (ve) annem İlbilge Hatunu göğün tepesinden tutup (daha) yükseğe kaldırmışlar” (KT D 11)

KT: *Şal qolın kökke köterip...* “Yaşlı adam elini yukarıya kaldırıp...” (ŞJ III, 350)

kulunla- “**kulunlamak, (kısarak) yavurlamak**” (Tekin 2013: 57)

Eski Türkçedeki *kulunla-* fiili Kazak Türkçesinde *qulında-* şeklinde olup aynı anlamda korunmuştur (QÄTS X, 318). Tespit ettiğimiz örneklerde fiilin her ikisi de herhangi bir tamlayıcıya ihtiyaç duymamaktadır.

ET: *Ak bisi kulunlamış.* “Ak kısrağı yavrulamış.” (IB 5)

KT: *Biyeler qulındap jatır.* “Kısraklar yavruluyorlar. (QTS, 421).

küzed- “**korumak, kollamak, gözetmek**” (Tekin 2014: 157)

Eski Türkçede geçen *küzed-* fiili Kazak Türkçesinde *küzet-* şeklinde olup aynı anlamı taşımakla birlikte “hastayı gözetim altında tutmak, hastaya refakat etmek” anlamında da kullanılmaktadır (QÄTS VIII, 431). Tespit ettiğimiz örneklerde fiilin her ikisi de belirtme (ekli) hâli ekli tamlayıcı almaktadır.

ET: *...inim Kül Tiginig küzedü olurt[um].* “...kardeşim Kül Tigin’i gözeterek, hükümdar (olarak) oturdum.” (KT B)

KT: *Esimbek şarşasa da tünimen Rabiğanı küzetti.* “Esimbek yorulmasına rağmen bütün gece Rabiğa’ya refakat etti.” (QÄTS VIII, 431)

möñre- “**böğürmek**” (Tekin 2013: 58)

Yine Eski Türkçede geçen *möñre-* fiili Kazak Türkçesinde *möñire-* şeklinde olup aynı anlamda korunmuştur (QÄTS XI, 311). Tespit ettiğimiz örneklerde fiilin her ikisi de herhangi bir tamlayıcıya ihtiyaç duymamaktadır.

ET: *Bed[ük] tiz üze ünüpen möñreyür men.* “Yüksek dizlerimin üstüne çıkarak böğürürüm.” (IB 60)

KT: *Siyır möñirep, buzaw jamırap jattı.* “İnekler ve buzağılar böğürüyordu.” (JQ, 71)

olur- “**1. oturmak 2. tahta çıkmak 3. yerleşmek, ikamet etmek**” (User 2010: 528)

olur- fiili Kazak Türkçesinde *otır-* şeklinde olup aynı anlamları taşımakla birlikte “1. *mec.* hapis yatmak 2. *mec.* evde kalmak” gibi mecaz anlamlarda da kullanılmaktadır (QÄTS XII, 53). Tespit ettiğimiz örneklerde fiil, Eski Türkçede bulunma hâli ekli tamlayıcı alırken Kazak Türkçesinde ise yönelme ve bulunma hâli ekli tamlayıcı almaktadır.

ET: *Altun yışda olurtumuz.* “Altay dağlarında oturduk.” (T K 8)

KT: *Eseney üyge kirip, öz ornına otırdı.* “Eseney eve girdi ve kendi yerine oturdu.” (U, 142)

Aqmolla qaşqın soldat retinde ayıptalıp, 1865-1871 jıldarı Troitskide otırdı. “Aqmolla kaçak bir asker olmakla suçlandı ve 1865-1871 yılları arasında Troitsk Cezaevi’nde yattı.” (QÄTS XII, 53)

ölür- “öldürmek” (Tekin 2014: 163)

Fiil, Kazak Türkçesinde *öltir-* biçiminde olup aynı anlamda korunmuştur (QÄTS XII, 137). Tespit ettiğimiz örneklerde fiilin Eski Türkçede belirtme (ekli veya eksiz) ve bulunma hâli ekli tamlayıcıyla, Kazak Türkçesinde ise belirtme (ekli) ve vasıta hâli ekli tamlayıcıyla kullanıldığı görülmektedir.

ET: *Kırkız kaganın ölürtümüz ilin altımız.* “Kırkız Hakanını öldürdük, ülkesini aldık.” (KT D 36)

Töyker tagda tegip tokıdım üç tümen süg [ölürt]üm. “Tönger dağında hücum edip vuruştum, otuz bin askeri öldürdüm.” (BK G8)

...yagıda otuz erig ölürtim “savaşta otuz asker öldürdüm” (Y 49, 3)

KT: *Teñiz jılandarının bəri jemin uwımen öltirip, balıqtardı jane basqa da teñiz janıwarların qorek etedi.* “Deniz yılanlarının tümü avlarını zehiriyle öldürür, balık ve diğer deniz hayvanlarıyla beslenirler.” (QÄTS XVI, 567)

ötün- “rica etmek, yalvarmak” (Tekin 2013: 60)

ötün- fiili Kazak Türkçesinde *ötin-* şeklinde olup aynı anlamda geçmektedir (QÄTS XII, 260). Tespit ettiğimiz örneklerde fiil, Eski Türkçede yönelme ve yön gösterme hâli ekli tamlayıcıyla kullanılırken Kazak Türkçesinde ise belirtme (ekli)ve ayrılma hâli ekli tamlayıcıyla kullanılmaktadır.

ET: *Anta ötrü kaganıma ötüntüm.* “Ondan sonra kağanıma ricada bulundum.” (T G 5)

Kul sabı begiñerü ötünür “Kölenin sözü beyinden ricadır” (IB 54)

KT: *Jeksen tamağın bir-eki qırındı da, suw äperüwin ötindi.* “Jeksen bir iki kere boğazını kazıdı ve su istedi.” (QÄTS II, 468)

Senderden ötinerim, bir-birimizdiñ aldımızda azdı-köpti kinämiz bolsa keşireyik. “Sizden ricam, gelin birbirimizin varsa kusurlarını affedelim.” (QÄTS XII, 260)

saç- “saçmak” (Tekin 2013: 60)

Fiil, Kazak Türkçesinde *şaş-* şeklinde olup aynı anlamı taşımaktadır (QÄTS XV, 297). Tespit ettiğimiz örneklerde fiilin Eski Türkçede belirtme (ekli) hâli ekli tamlayıcıyla, Kazak Türkçesinde ise belirtme (ekli veya eksiz), yönelme ve bulunma hâli ekli tamlayıcılarla kullanıldığı görülmektedir.

ET: *Titir bugra men. Ürüñ köpükümin saçar men.* “Dişi deve(li) bir erkek deveyim. Ak köpüklerimi (ağzımdan öyle) saçırım.” (IB 20)

KT: *Tawıqqa jem şaştı.* “Tavuklara yem attı.” (KTTTS, 594)

Tolıq ay bultsız aspanda aq jarqın nurın şaştı. “Dolunay, bulutsuz gökyüzünde parlak ışığını saçtı.” (AJ III, 204)

sanç- “batırmak, saptamak” (User 2010: 530)

sanç- fiili de Kazak Türkçesinde *şañşı-* biçiminde olup aynı anlamda korunmuştur (QÄTS XV, 241). Tespit ettiğimiz örneklerde fiil, Eski Türkçede belirtme (ekli) hâli ekli tamlayıcıyla kullanılırken Kazak Türkçesinde ise belirtme (eksiz veya ekli) ve yönelme hâli ekli tamlayıcılarla kullanılmaktadır.

ET: *Süsin sançdımızın* “Askerlerini mızrakladık” (KT K 6)

KT: *Barmağıma iyne şañşıp aldım.* “Parmacağıma iğne batırdım.” (KTTTS, 589)

Jambıda tülki andığan tazıday Ğalya bölmege kirip keldi de, üstel üstindegi tarelda- dağı maylı şujıqtı şañşıqığa şañşıp aldı. “Ğalya, gizlice odaya girdi ve masanın üzerindeki tabakta bulunan yağlı sucuğa çatalı batırdı.” (QÄTS VI, 717)

sebin- “sevinmek” (Tekin 2013: 60)

Eski Türkçedeki *sebin-* fiili Kazak Türkçesinde *süyin-* biçiminde olup aynı anlamda korunmuştur (QÄTS XIII, 412). Tespit ettiğimiz örneklerde fiil, Eski Türkçede yön gösterme hâli ekli tamlayıcıyla kullanılırken Kazak Türkçesinde yönelme hâli ekli tamlayıcıyla kullanılmaktadır.

ET: *Bulupan uyasımaru ögire sebinü kelir tir.* “(Avını) bulup yuvasına neşe ve sevinç içinde geliyor, der.” (IB 30)

KT: *Qabekeñ köz qıyığımen bärin baqılap, qağılez däreigerge qattı süyingendey.* “Qabekeñ her şeyi göz ucuyla izleyerek çevik doktora çok hayran olmuş gibi.” (QÄTS XIII, 413)

sıgta- “yas tutmak, ağlamak” (Tekin 2014: 166)

Yine Eski Türkçedeki *sıgta-* fiili Kazak Türkçesinde *sıqta-* şeklinde olup “ağlamak” anlamı korunmuştur (QÄTS XIII, 488). Tespit ettiğimiz örneklerde fiilin her ikisi de herhangi bir tamlayıcıya ihtiyaç duymamaktadır.

ET: *...bunça bodun kelipen sıgtamış* “... bunca halklar gelerek ağlamışlar” (KT D 4)

KT: *Köp bolsa, Hadişa jular, sıqtar.* “En fazla, Hadişa ağlayıp göz yaşın döker.” (QTS, 596)

sokuş- “rastlamak, karşılaşmak, çarpışmak” (Tekin 2013: 60)

sokuş- fiili Kazak Türkçesinde *soğıs-* biçiminde olup “çarpışmak” anlamını taşımakla birlikte “savaşmak, çatışmak; tokuşmak” anlamlarında da kullanılmaktadır (QÄTS XIII, 228). Tespit ettiğimiz örneklerde fiil, Eski Türkçede bulunma, yönelme ve vasita hâli ekli tamlayıcılara ihtiyaç duyarken alırken Kazak Türkçesinde ise bulunma ve vasita hâli ekli tamlayıcılara ihtiyaç duymaktadır.

ET: *Ortu yirde amgaka sokuşmış.* “Orta yerde bir yaban keçisine rastlamış.” (IB 49)

Utru eki yalıg kişi oğlın sokuşmış; kişi korkmuş. “(Bu yol tanrısı) güler yüzlü iki insanoğluna rastlamış” (IB 2)

KT: *Mädinege köşkenneni eki jıldan soñ, yağıni 624 jılı Badır degen jerde musulmandar jasağıman birneşe ese ülken müşrikter qolmen soğıstı.* “Müslümanlar, Medine’ye

hicret ettikten iki sene sonra yani 624'te Bedir'de kendilerinden sayıca kat kat fazla olan müşrik ordusuyla savaştı.” (QÄTS XI, 400)

teg- “değmek, varmak, erişmek; hücum etmek”

Eski Türkçedeki *teg-* fiili Kazak Türkçesinde *tiy-* şeklinde olup “değmek; hücum etmek” anlamları korumakla birlikte “1. isabet etmek, saplanmak 2. dokunmak 3. varmak, evlenmek” anlamlarında da kullanılmaktadır (QÄTS XIV, 170). Tespit ettiğimiz örneklerde fiilin her ikisi de yönelme hâli ekli tamlayıcıyla kullanılmaktadır.

ET: *Yablak kişi er [...] alp er biziñe tegmiş erti.* “Kötü kişiler ... cesur erler bize hücum etmişler idi.” (KT D 340)

Üze *teñrike tegir, asra yirke kirür tir.* “Yukarıda göklere erişir, aşağıda yer(in dibin) e girer.” (IB 20)

KT: *Temir süymen bu jolı Fedorovtıñ däl qara qusına tiydi.* “Demir küskü bu kez Fedorov’un tam kafatasının arkasına değdi.” (QMT, 66)

tıñla- “dinlemek” (Tekin 2013: 62)

Yine Eski Türkçedeki *tıñla-* fiili Kazak Türkçesinde *tıñda-* biçiminde olup aynı anlamda mevcuttur (QÄTS XIV, 559). Tespit ettiğimiz örneklerde fiilin her ikisi de belirtme (ekli) hâli ekli tamlayıcıyla kullanılmaktadır.

ET: *Ögüm ötin alayım, kañım sabın tıñlayım tip kelmiş, tir.* “Anamın öğüdünü alayım, babamın sözlerini dinleyeyim diye (geri) gelmiş, der.” (IB 58)

KT: *Biraq onı bir jan tıñdamadı.* “Fakat onu hiç kimse dinlemedi.” (QMT, 685)

tir- “dermek, toplamak” (Tekin 2014: 174)

tir- fiili Kazak Türkçesinde *ter-* şeklinde olup aynı anlamda geçmektedir (QÄTS XIV, 143). Tespit ettiğimiz örneklerde fiil, Eski Türkçede belirtme (ekli) hâli ekli tamlayıcıyla kullanılırken Kazak Türkçesinde belirtme (ekli veya eksiz) ve ayrılma hâli ekli tamlayıcıyla kullanılmaktadır.

ET: *Tokuz oguz bodunumın tirü kubratı altım.* “Dokuz Oğuz halkımı derleyip toplayıp ele geçirdim.” (ŞU K 5)

KT: *Büldirgen, qaraqattı teremiz...* “Çilek ve siyah frenk üzümünü toplayacağız...” (QÄTS XIV, 143)

Jasıl şöpten gül tereyik. “Yeşil çimenlerden çiçek toplayalım.” (QÄTS III, 642)

tod- “doymak” (Tekin 2014: 175)

tod- fiili de Kazak Türkçesinde *toy-* şeklinde olup aynı anlamı korumakla birlikte “usanmak, bezmek” anlamında da kullanılmaktadır (QÄTS XIV, 209). Tespit ettiğimiz örneklerde fiil, Eski Türkçede herhangi bir tamlayıcıya ihtiyaç duymazken Kazak Türkçesinde yönelme hâli ekli tamlayıcıya ihtiyaç duymaktadır.

ET: *Açsık tosık ömez sen bir todsar açsık ömez sen.* “Açlığı tokluğu düşünmezsin; bir (de) doyarsan açlığı (hiç) düşünmezsin.” (KT G 8)

KT: Şöp quwarğan şaqta qozı sütke de *toymaydı*. “Otlar kuruduğu zaman kuzular süte de doymaz.” (QÄTS I, 682)

tog- “doğmak” (Useev 2011: 690)

Eski Türkçedeki *tog-/tug-* fiilleri Kazak Türkçesinde *tuw-* biçiminde olup aynı anlamı taşımakla birlikte “doğurmak, doğum yapmak” anlamında da kullanılmaktadır (QÄTS XIV, 388). Tespit ettiğimiz örneklerde fiil, Eski Türkçede herhangi bir tamlayıcı almazken Kazak Türkçesinde ise ayrılma hâli ekli tamlayıcı almaktadır.

ET: *On ay ilt[t]i ögim oglan togdım* “On ay beni annem taşıdı, oğul olarak doğdum” (Y 29, 5)

KT: *Ulpannan* kız *tuwdı*. “Ulpan, kız doğurdu.” (U, 191)

tüş- “düşmek; inmek” (Tekin 2013: 63)

tüş- fiili Kazak Türkçesinde *tüs-* şeklinde olup aynı anlamı taşımakla birlikte “su, göl vb. girmek; yıkanmak” anlamlarında da kullanılmaktadır (QÄTS XIV, 510). Tespit ettiğimiz örneklerde fiil, Eski Türkçede yönelme hâli ekli tamlayıcıya ihtiyaç duyarken Kazak Türkçesinde yönelme ve ayrılma hâli ekli tamlayıcıya ihtiyaç duymaktadır.

ET: *Tebe titigke tüşmiş*. “Bir deve bir bataklığa düşmüş.” (IB 64)

KT: *Kälen attan tüsti*. “Kälen attan indi.” (QMT, 226)

Olar bäkila kiyip, suwğa tüsti. “Onlar, kasık çizmelerini giyerek suya girdiler.” (QÄTS III, 162)

tüşür- “indirmek; yüklemek” (Useev 2011: 691)

tüşür- fiili de Kazak Türkçesinde *tüsir-* şeklinde olup “indirmek” anlamı korunmuştur (QÄTS XIV, 524). Tespit ettiğimiz örneklerde fiil, Eski Türkçede belirtme (ek-siz) hâli ekli tamlayıcı alırken Kazak Türkçesinde belirtme (ekli), ayrılma ve yönelme hâli ekli tamlayıcıları almaktadır.

ET: *Yeti urı oglıñızka bökmädük kayıçam alp kuşça buñı* түşürmek ertiniz. “Yedi erkek oğlunuza doymayan babacığım, alp kuş kadar kaygı yükleyecektiniz.” (Y 48, 14)

KT: *Aqbala sırtqa şığıp, seri jigitti attan tüsirdi*. “Aqbala dışarı çıktı ve güzel giyinen delikanlıyı attan indirdi.” (QMT, 11)

Ekewlep jabılıp qayıqtı suwğa tüsirdi. “İkisi birlikte kayığı suya indirdi.” (QMT, 61)

ürküt- “ürkütme” (Tekin 2013: 64)

Fiil, Kazak Türkçesinde *ürkit-* şeklinde olup aynı anlamı taşımaktadır (QÄTS XV, 80). Tespit ettiğimiz örneklerde fiilin Eski Türkçede herhangi bir tamlayıcı almadığı, Kazak Türkçesinde ise belirtme (ekli) hâli ekli tamlayıcı aldığı görülmektedir.

ET: Ödmeñ, *körmeñ*, *ürküt[m]eñ tir*. “Heyecanlanmayın, bakmayın, ürkütmeyin, der.” (IB 21)

KT: *Elaman da olardı ürkite qoymadı*. “Elaman da onları ürkütmeydi.” (QMT, 771)

yagıla- “yağmalamak, istila etmek, savaşmak” (Useev 2011: 684)

Eski Türkçedeki *yagıla-* fiili Kazak Türkçesinde *jawla-* biçiminde olup aynı anlamı mevcuttur (QÄTS VI, 210). Tespit ettiğimiz örneklerde fiilin her ikisi de belirtme (ekli) hâli ekli tamlayıcıyla kullanılmaktadır.

ET: ...*taş yağığ yağıladım* “dış düşmanlarla savaştım” (Y 45, 3-4)

KT: *Olardı da Gitler jawlap aldı goy.* “Onları da Hitler işgal etti.” (QÄTS VI, 210)

yalbar- “yalvarmak” (Tekin 2013: 65)

yalbar- fiili Kazak Türkçesinde *jalbar-* şeklinde olup aynı anlamda kullanılmaktadır. Tespit ettiğimiz örneklerde fiil, Eski Türkçede yön gösterme hâli ekli tamlayıcı olurken Kazak Türkçesinde yönelme hâli ekli tamlayıcı almaktadır.

ET: *Kul sabı begiñerü ötüñür, kuzgun sabı teñrigerü yalbarur.* “Kölenin sözü beyinden ricadır, kuzgunun sözü Tanrı’ya yakarıştır.” (IB 54)

KT: *Quldıq urıp bularğa köp jalbardı.* “Boyun eğerek bunlara çok yalvardı.” (QÄTS V, 638)

jañıl- “yanılmak, hata yapmak” (Tekin 2014: 185)

jañıl- fiili de Kazak Türkçesinde *jañıl-* şeklinde olup aynı anlamı taşımaktadır (QÄTS VI, 41). Tespit ettiğimiz örneklerde fiil, Eski Türkçede herhangi bir tamlayıcıya ihtiyaç duymazken Kazak Türkçesinde ayrılma hâli ekli tamlayıcıya ihtiyaç duymaktadır.

ET: özi *jañıltı.* “(Buna rağmen) kendisi hata işledi.” (KT D 20)

KT: *Elaman tartıp otırğan küyinen jañılıp ketti.* “Elaman ezgi çalarken şaşırıldı.” (QMT, 474)

yar- “yarmak, ikiye bölmek” (Tekin 2013: 65)

Eski Türkçedeki *yar-* fiili Kazak Türkçesinde *jar-* şeklinde olup aynı anlamda kullanılmakla birlikte “parçalamak” anlamında da kullanılmaktadır (QÄTS VI, 67). Tespit ettiğimiz örneklerde fiilin her ikisi de belirtme (ekli) ve vasita hâli ekli tamlayıcı almaktadır.

ET: *Talıñ urı yarın aç a yasıçın yalıñ kayag yara urupan yalıñusun yoryur tir.* “Cesur bir genç, omuzları açık, okunun ucu ile yalçın kayaları yara yara yapayalnız yürüyor, der.” (IB 40)

KT: *Mongoldıñ bir noyanı Mönkeniñ jarlığı boyınşa Boşmandı aybaltamen jarıp öltirdi.* “Moğol’un bir noyanı Mönke’nin emriyle Boşman’ı ay balta ile parçalayarak öldürdü.” (Kö. I, 72)

jarıl- “yarılmak” (Tekin 2013: 65)

Eski Türkçede geçen *jarıl-* fiili Kazak Türkçesinde *jarıl-* şeklinde olup aynı anlamı taşımakla birlikte “patlamak, infilak etmek” anlamında da kullanılmaktadır (QÄTS VI, 128). Tespit ettiğimiz örneklerde fiilin her ikisi de herhangi bir tamlayıcıya ihtiyaç duymamaktadır.

ET: *Adığın karnı yarılmış, tonuzun azığı sınmış* tir. “Ayının karnı yarılmış, domuzun azı dişleri kırılmış, der.” (IB 6)

KT: *Mina jarıldı*. “Mayın patladı.” (QÄTS VI, 128)

yaşa- “yaşamak” (Useev 2011: 684)

Yine ski Türkçede geçen *yaşa-* fiili Kazak Türkçesinde *jaşa-* biçiminde olup aynı anlamda kullanılmaktadır (QÄTS VI, 148). Tespit ettiğimiz örneklerde fiilin her ikisi de herhangi bir tamlayıcı almamaktadır.

ET: *Yüz yaşayın* “(Ben) yüz (yıl) yaşayın” (Y 36, 1)

KT: *O, muş jāsasın!* “O, çok yaşasın.” (U, 129)

yat- “yatmak, bulunmak” (Tekin 2014: 186)

yat- fiili Kazak Türkçesinde *jat-* şeklinde olup aynı anlamı korumuştur (QÄTS VI, 180). Tespit ettiğimiz örneklerde fiil, Eski Türkçede eşitlik ve bulunma hâli ekli tamlayıcıyla kullanılırken Kazak Türkçesinde ise bulunma ve yönelme hâli ekli tamlayıcıyla kullanılmaktadır.

ET: *Kanın subça yügürti, sünükün tağça yatdı*. “Kanlarınız ırmaklar gibi aktı, kemikleriniz dağlar gibi yattı.” (KT D 24)

Tanın tüsi takı tükemezken taluyda yatıpan tapladukmin tutar men “Vücudumun tüyleri henüz tam büyümemiş olmakla birlikte, deniz (kıyısın)da yatarak dilediğimi tutuyorum” (IB 3)

KT: *Kitap stolda jatır*. “Kitap masada yatıyor.” (QTS, 218)

Men de tas edenge jattım. “Ben de taş zeminde yattım.” (TJTK, 153)

yayla- “yaylamak, yazı geçirmek” (User 2010: 537)

Fiil, Kazak Türkçesinde *jayla-* şeklinde olup aynı anlamı taşımakla birlikte “yerleşmek” anlamında da kullanılmaktadır (QÄTS V, 576). Tespit ettiğimiz örneklerde fiilin Eski Türkçede bulunma hâli ekli tamlayıcıya, Kazak Türkçesinde ise bulunma ve belirtme (ekli) hâli ekli tamlayıcıya ihtiyaç duyduğu görülmektedir.

ET: *Bars yılka yılan yılka eki yıl yayladım*. “Kaplan yılında, yılan yılında iki yıl yazı (burada) geçirdim.” (Ta B 1-2)

KT: *Sıban Raptan öz eline qayıtp kelip, Buwratal özeniniñ boyın jayladı*. “Sıban Raptan kendi yurduna dönerek Buwratal nehrinin kıyısına yerleşti.” (Kö. II, 11)

Onlar ... Tarbağatayda jaylawşı edi. “Onlar ... yazı Tarbağatay’da geçirirdi.” (ÖÖÖ, 380)

yel- “(atı) hızla sürmek, dörtnala gitmek” (Tekin 2014: 537)

Eski Türkçedeki *yel-* fiili Kazak Türkçesinde *jel-* şeklinde olup aynı anlamı korumakla birlikte “tırıs gitmek” anlamında da kullanılmaktadır (QÄTS VI, 280). Tespit ettiğimiz örneklerde fiilin her ikisi de herhangi bir tamlayıcıya ihtiyaç duymamaktadır.

ET: *Kün yeme tün yeme yelü bardımız.* “Gece gündüz dört nala gittik.” (T K 3)

KT: *Abay jeliþ keledi.* “Atlı Abay tırıs geliyor.” (AJ I, 130)

yerle- “mesken tutmak, yerleşmek” (Useev 2011: 684)

yerle- fiili Kazak Türkçesinde *jerle-* biçiminde olup aynı anlamda mevcuttur (QÄTS VI, 368). Tespit ettiğimiz örneklerde fiil, Eski Türkçede belirtme (ekli) hâli ekli tamlayıcıyla kullanılırken Kazak Türkçesinde belirtme (ekli) ve bulunma hâli ekli tamlayıcıyla kullanılmaktadır.

ET: *...kara señirig yerledim* “Kara Senir’i mesken tuttum.” (Y 24, 5)

KT: *Tättimbet bir jul qonaqjay Naymannıñ jerinde jerlep qayttı.* “Tättimbet bir sene misafirperver Nayman toprağında yaşadı.” (QÄTS VI, 368)

Qanǵıǵalı Bayqara, Qarınbay tawın jerlegen... “Qanǵıǵalı Bayqara, Qarınbay dağını mesken tuttu...” (QÄTS VI, 368)

yıg- “yığmak, toplamak” (User 2010: 537)

yıg- fiili de Kazak Türkçesinde *jiy-* şeklinde olup aynı anlamda kullanılmaktadır (QÄTS VI, 408). Tespit ettiğimiz örneklerde fiil, Eski Türkçede belirtme (ekli) hâli ekli tamlayıcıya ihtiyaç duyarken Kazak Türkçesinde belirtme (ekli veya eksiz) ve yönelme hâli ekli tamlayıcıya ihtiyaç duymaktadır.

ET: *Keligme beglerin bodunun itip yıǵıp azça bodun tezmiş erti.* “(Bize) gelen beylerini ve halkını derleyip toplayıp, biraz halk kaçıp gitmiş idi.” (T B 8)

KT: *Jamila tösek jıyıp* jür edi. “Jamila yatağı topluyordu.” (QÄTS VI, 408)

Er-toqımdı äkep bosğağa jıyıp qoydım. “Eyer takımını getirip girişe yığdım.” (QÄTS VI, 408)

yi-/ye- “yemek yemek” (User 2010: 537)

Eski Türkçedeki *yi-/ye-* fiili Kazak Türkçesinde *je-* şeklinde olup aynı anlamda korunmaktadır (QÄTS VI, 252). Tespit ettiğimiz örneklerde fiilin her ikisi de belirtme (eksiz veya ekli) hâli ekli tamlayıcıyla kullanılmaktadır.

ET: *...biz at yıř biz* “...at yiyoruz” (Y 144, 1)

Özin tilkü yimiş “Kendisini (de) bir tilki yemiş” (IB 46)

KT: *Baran at jer tarpıp, jem jep tur.* “Doru at ayağıyla yeri eşeleyerek yem yiyor.” (ŞJ III, 231)

Boz isekti qasqır jedi. “İki yaşındaki iğdiş edilmiş boz koçu kurt yedi.” (ŞJ III, 16)

yokla- “ağıt yakmak, yas tutmak” (Useev 2011: 685)

Fiil, Kazak Türkçesinde *joqta-* biçiminde olup aynı anlamda kullanılmakla birlikte “aramak, yoklamak” anlamında da kullanılmaktadır (QÄTS VI, 457). Tespit ettiğimiz örneklerde fiil, Eski Türkçede herhangi bir tamlayıcıya ihtiyaç duymazken Kazak Türkçesinde belirtme (ekli) hâli ekli tamlayıcıya ihtiyaç duymaktadır.

ET: *Kanñız yoklayur* “Babanız yas tutuyor” (Y 25, 6)

KT: *Keşki jumıstan qaytqan Muqan kelisimen ädetinen jañılğan aq mısıqtı joqtadı.* “Akşam işinden dönen Muqan, gelir gelmez kaybolan beyaz kediyi aradı.” (QÄTS VI, 457)

yoluk- “karşılaşmak” (User 2010: 538)

yoluk- fiili Kazak Türkçesinde *jolıq-* şeklinde olup aynı anlamda korunmakla birlikte “1. buluşmak 2. düçar olmak, uğramak” anlamlarında da kullanılmaktadır (QÄTS VI, 479). Tespit ettiğimiz örneklerde fiil, Eski Türkçede bulunma hâli ekli tamlayıcı alırken Kazak Türkçesinde yönelme hâli ekli tamlayıcı almaktadır.

ET: *Bir yegirminç ay sekiz yegirmike [...] yolukdım.* “On birinci ayın on sekizinde ... karşılaştım.” (ŞU G 1)

KT: *Hatşı esigine tayaw kelgen Şolpanğa Nâzıpa apay qarsı jolıqtı.* “Nâzıpa öğretmen, sekreterin kapisına yaklaşan Şolpan’a rastladı.” (QÄTS VI, 479)

yul- “yolmak, koparmak” (Tekin 2013: 66)

Eski Türkçedeki *yul-* fiili Kazak Türkçesinde *jul-* şeklinde olup aynı anlamı taşımakla birlikte “bir şeyi birinin elinden çekip almak” anlamında da kullanılmaktadır (QÄTS VI, 543). Tespit ettiğimiz örneklerde fiilin her ikisi de belirtme (ekli) ve ayrılma hâli ekli tamlayıcı almaktadır.

ET: *başımın yul ebintin* “başımı kopar evinden” (IB 8)

KT: *Juma multıqtı Zeynegüldin qolınan julıp aldı.* “Juma, tüfeği Zeynegül’ün elinden çekip aldı.” (QÄTS VI, 543)

yügür- “koşmak, akmak” (Tekin 2014: 192)

yügür- fiili Kazak Türkçesinde *jügir-* şeklinde olup aynı anlamları taşımaktadır (QÄTS VI, 591). Tespit ettiğimiz örneklerde fiil, Eski Türkçede eşitlik hâli ekli tamlayıcıyla kullanılırken Kazak Türkçesinde ise yönelme hâli ekli tamlayıcıyla kullanılmaktadır.

ET: *Kanñ subça yügürti* “Kanlarınız ırmaklar gibi aktı” (KT D 24)

KT: *Ertengi astı Elaman apıl-ğupıl işe sala moñsağa jügirdi.* “Elaman aceleyle kahvaltı yaptı ve hamama koştu.” (QÄTS I, 393)

yükün- “1. saymak, saygı göstermek 2. boyun eğmek, biat etmek” (User 2010: 538)

Eski Türkçede geçen *yükün-* fiili Kazak Türkçesinde *jügin-* biçiminde olup ikinci anlamı korumakla birlikte “*mec.* başvurmak, danışmak.” anlamında da kullanılmaktadır (QÄTS VI, 590). Tespit ettiğimiz örneklerde fiilin her ikisi de yönelme hâli ekli tamlayıcıya ihtiyaç duymaktadır.

ET: *Kaganka* kırgız bodunu içikdi *yükünti.* “Kırgız halkı kağana teslim oldu, boyun eğdi.” (T K 4)

KT: *Anaw Abayğa ma jüginemin.* “O Abay’a mı danışacağım.” (QÄTS VI, 591)

Sonuç:

Çalışmamızın sonucunda Köktürk harfli yazıtlar ve Kazak Türkçesinde kullanılan 90 ortak fiil tespit edilmiştir. Bu fiiller, ses ve anlam bakımından hiç değişikliğe uğramayan ve ses değişikliğine uğrayıp anlam bakımından korunan fiiller olmak üzere iki başlık altında fiil-tamlayıcı ilişkisi açısından incelenmiştir. Söz konusu doksan fiilin 33'ü hiç değişikliğe uğramadan korunmuşken 57'si ses değişikliğine uğrayıp anlamca korunmuştur.

Her iki lehçede incelediğimiz fiillerin, 25'i aynı tamlayıcıyla kullanılırken 50'si aynı tamlayıcının yanı sıra başka bir tamlayıcıyla da kullanılmıştır. Bu fiillerin tamamen farklı bir tamlayıcıyla da kullanıldığı tespit edilmiştir. Geri kalan 15'i de herhangi bir tamlayıcıya ihtiyaç duymamaktadır. Yukarıda örnekleriyle verdiğimiz fiillerin ve fiil tamlayıcılarının yüzyıllar içerisinde ne gibi değişikliğe uğradığı gözler önüne serilmiştir. Örneğin, Eski Türkçede aş- “aşmak, geçmek” fiili belitme hâli ekli tamlayıcıyla kullanılırken Kazak Türkçesinde as- “aşmak, geçmek” şeklinde olup ayrılma hâli ekli tamlayıcıyla kullanılmaktadır.

Sonuç olarak Köktürk harfli yazıtlarda geçen fiillerin Kazak Türkçesinde ses ve anlamca büyük oranda korunduğu ve hemen hemen aynı fiil tamlayıcısına ihtiyaç duyduğu görülmektedir.

Kısaltmalar:

A: Aqbilek

AJ: Abay jolu

BK: Bilge Kağan Yazıtı

ET: Eski Türkçe

IB: Irk Bitig

JQ: Joğalğan Qız

KÇ: Kül İç Çor Yazıtı

Kö.: Köşpendiler

KT: Kazak Türkçesi

KT: Köl Tegin Yazıtı

KTTS: Kazak Türkçesi Türkiye Türkçesi Sözlüğü

MDŞ: Mirjaqip Duwlatov Şıgarmaları

O: Ongin Yazıtı

QÄTS: Qazaq Ädebiy Tilinin Sözdigi

QMT: Qan Men Ter

QQ: Qazaqtıñ Qanıñı

QTS: Qazaq Tilinin Sözdigi

ŞJ III: Şıgarmalar Jıynağı 3. cilt

ŞU: Şine Us Yazıtı

T: Tonyukuk Yazıtı,

Ta: Tariat Yazıtı

Tes: Tes Yazıtı

U: Ulpan

Y: Yenisey Yazıtları

Kaynakça:

- ALYILMAZ, Cengiz, (1994), *Orhun Yazıtlarının Söz Dizimi*, Erzurum.
- ÄWEZOV, Muhtar, (2003), *Abay jolı III*, Almatı: Jazuwşı Baspası.
- ÄWEZOV, Muhtar, (2004), *Abay jolı I*, Almatı: Jazuwşı Baspası.
- ÄWEZOV, Muhtar, (2006), *Abay jolı IV*, Almatı: Jazuwşı Baspası.
- ÄWEZOV, Muhtar, (2007), *Abay jolı II*, Almatı: Jazuwşı Baspası.
- AYDIN ÖZKAN, Işıl, (2017), *Evensel Dilbilgisi ve Türkçede İstem*, Ankara: Grafiker Yayınları.
- AYDIN, Erhan, (2007), *Şine Usu Yazıtı*, Çorum: Karam Yayınevi.
- AYMAWITOV, Jüsipbek, (2003), *Aqbilek*, Almatı: Atamura Baspası.
- BANGUOĞLU, Tahsin, (2007), *Türkçenin Grameri*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- CAFEROĞLU, Ahmet, (2015), *Eski Uygur Türkçesi Sözlüğü*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- ERASLAN, Kemal, (2012), *Eski Uygur Türkçesi Grameri*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- ERDAL, Marcel, (2004), *A Grammar of Old Turkic*, Boston: Brill Lieden.
- ERSOY, Feyzi, (2006), “Moğolca ve Türkçede Fiil-Tamlayıcı İlişkileri”, *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 20: 81-89.
- ESENBERLİN, İlyas, (1976a), *Köşpendiler I*, Almatı: Jazuwşı Baspası.
- ESENBERLİN, İlyas, (1976b), *Köşpendiler II*, Almatı: Jazuwşı Baspası.
- GABAİN, Von Annemarie, (1995), *Eski Türkçenin Grameri*, (Çeviren: M. Akalın), Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- İSAYEV, Seyilbek, (1996), *Qazaq Ädebiy Tiliniñ Tarihi*, Almatı: Ana Tili.
- İSQAQOV, Ahmediy ve UÄLİY, Nurgeldi (Ed.), (2011), *Qazaq Ädebiy Tiliniñ Sözdigi I-XVI*, Almatı: Til Bilimi İnstitutı.
- İSQAQOV, Ahmediy, (1991), *Qazirgi Qazaq Tili: Morfologiya*, Almatı: Ana Tili Baspası.
- JANSÜGİROV, İlyas, (1987), *Şığarmalar Jıynağı III; Joldastar*, Almatı: Jazuwşı Baspası.
- JANUZAQOV, Telğoja (Ed.), (1999), *Qazaq Tiliniñ Sözdigi*, Almatı: Dayk-Press.
- KARACA, Oktay Selim, (2011), *Kazak Türkçesinde Fiil İstemleri*, İstanbul: Kesit Yayınları.
- KOÇ, Kenan, BAYNİYAZOV, Ayabek, BAŞBAKAN, Vehbi, (2003), *Kazak Türkçesi Türkiye Türkçesi Sözlüğü*, Ankara: Akçağ Yayınları.

KORMUŞIN, İgor Valentinoviç, (2017), *Yenisey Eski Türk Mezar Yazıtları; Metinler ve İncelemeler*, (Çeviten: R. Alimov), Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

MERT, Osman, (2009), *Ötüken Uygur Dönemi Yazıtlarından Tes- Tariyat- Şine Us*, Ankara: Belen Yayıncılık Matbaacılık.

MUQAMADİULI, Elewsiz, (2014), *Joğalğan Qız*, Almatı: Düniyejüzi Qazaqtarı Qawımdastığının "Atajurt" Baspa Ortalığı.

MUSAYEVA, Gülbağıza Äbilasımqızı (2013), *Jay Söylemderdi Mengerüw Dinamikası*, Almatı.

MÜSİREPOV, Gabiyt, (2006), *Ulpan*, Almatı: Raritet.

NURPEYİSOV, Äbdijämil, (1973), *"Qan Men Ter" Trilogiya*, Almatı: Jazuwşı Baspası.

Qazaq SSR Gılım Akademiyası M.O. Äwezov Atındağı Ädebiyet Jäne Öner İnstitutı, (1991), *Mirjaqip Duwlatov Şığarmaları*, Almatı: Jazuwşı Baspası.

SÄRSEKE, Medew, (1999), *Qazaqtıñ Qanışı*, Almatı: Atamura.

ŞİRİN USER, Hatice, (2010), *Köktürk ve Ötüken Uygur Kağanlığı Yazıtları: Söz Varlığı İncelemesi*, Konya: Kömen Yayınları.

TEKİN, Tekin, (1994), *Tonyukuk Yazıtı*, İstanbul: Simurg Yayınları.

TEKİN, Tekin, (1998), *Orhun Yazıtları: Kül Tigin, Bilge Kağan, Tonyukuk*, İstanbul: Simurg Yayınevi.

TEKİN, Tekin, (2013), *Irk Bitig: Eski Uygurca Fal Kitabı*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

TEKİN, Tekin, (2014), *Orhon Yazıtları*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

TEKİN, Tekin, (2016), *Orhon Türkçesi Grameri*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

TOMANOV, Marhabat, (1981), *Qazaq Tiliniñ Tarihi Grammatikası: Fonetika jäne Morfologiya*, Almatı: Mektep.

USEEV, Nurdin, (2009), *Yenisey Yazıtlarının Söz Dizimi*, Yayımlanmamış doktora tezi, Bişkek: Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

USEEV, Nurdin, (2011), *Enisey Cazma Estelikleri I: Leksikası Cana Tekstter*, Bişkek: Kırgız Milli Bilimler Akademisi ve Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi Yayınları.

Extended Abstract:

Up until today, many studies have been carried out on inscriptions with Gokturk letters and Kazakh Turkish both in Turkey and in Kazakhstan. In recent years, various studies have been conducted especially on the verb-complement relationship, which is a new field of study in Turcology. In this study, inscriptions with Gokturk letters and common verbs in Kazakh Turkish are discussed in terms of verb-complement relationship.

The French linguist Lucien Tesnière was the first in the world to discuss the subject of *volition*. In Turkey, Tahsin Banguoğlu is the first to use the term “*volition*”, which has recently started to be used. Later on, Tahir Kahraman used the term “complement with case suffixes”; Leyla Karahan used the term “verb-complement relationship”; Vilden Emre used the term “valence”; Mustafa Uğurlu, Selim Karaca and Işıl Aydın Özkan used the term “*volition*”; and Aysun Demrez Güneri used the term “verb complements with case suffixes”. The mentioned term is used in Kazak Turkish as “actant, valence”.

It is useful to briefly dwell on the case suffixes which are one of the elements determining the verb-complement relationship. Researchers have considered the number of case suffixes in Old Turkish as nine or ten. However, A.von Gabain stated that this number is eight because she combined the locative case and ablative case in Old Uyghur language. While Marcel Erdal gave the number of case suffixes in Old Turkish as thirteen in his work *A Grammar of Old Turkic*, Cengiz Alyılmaz classified these case suffixes according to their functions and increased this number to ninety.

In his work, *The Grammar of Old Turkish*, Talat Tekin classified case suffixes under nine titles as being “1. Nominative case, 2. Genitive case: +(*n*)*lŋ*, +*ig*, +*in*, 3. Case of qualified noun: +(*X*)*g*, +(*X*)*n*, +*nI*, 4. Case of giving/Locative case: +(k)*A*, +*ŋA*, 5. Locative-Ablative case: +*DA*, 6. Dative case: +*gArU*, +*ŋArU*, +*ArU*, +*rA*, 7. Equative case: +*çA*, 8. Instrumental case: +(*X*)*n*, 9. Comitative case: +*IgU*”.

In his work, *Bayırkı Kırgız (Enesay) Cazma Estelikleri II: Tili Cana Tildik Düynö Beynesi*, Nurdin Useev mentioned case suffixes in Yenisey Script as being “1. Nominative case: Ø, 2. Genitive case: +*nIŋ*, +*Iŋ*, +*Ig*, 3. Dative case: +*G(A)*, +*ŋA*, 4. Accusative case: +(*I*)*g*, +(*I*)*n*, +*nI*, 5. Locative case: +*DA*, +*G(A)*, 6. Ablative case: +*DA*, +*G(A)*, 7. Instrumental case: +*n*, +*In*, 8. Equative case: +*çA*, 9. Comitative case: +*IgU*”.

In *The Grammar of Old Uyghur Turkish*, Kemal Eraslan classified case suffixes as being “1. Nominative case, 2. Genitive case: +*Iŋ*, +*nIŋ*, 3. Accusative case: +*g*, +*n(I)*, 4. Dative case: +*KA*, +*A*, 5. Locative-Ablative case: +*DA*, 6. Ablative case: +*DIn*, +*DAn*, 7. Equative case: +*çA*, 8. Instrumental case: +(*I*)*n*, +*Un*, +*An*, 9. Directive case: +*gAru*, +*ŋArU*, +*rA*”.

In Kazakh Turkish, case suffixes called “septik jalğaw” are used under seven titles as being “1. Nominative case (ataw septik), 2. Genitive case (ilik septik): +*nIŋ*, +*DIn*, 3. Accusative case (tabıs septik): +*nI*, +*DI*, +*n*, 4. Dative case (barıs septik): +*GA*, +*QA*, +*A*, 5. Locative case (jatis septik): +*DA*, 6. Ablative case (şığıs septik): +*nAn*, +*DAn*, 7. Instrumental case (kömektes septik): +*men(en)*, +*ben(en)*, +*pen(en)*”. In the grammar studies carried out in Kazakh Turkish, +*şA* and +*DAy* equative case suffixes are not considered case suffixes. However, the mentioned case suffix is included in our study.

In our study, 90 common verbs used in scripts with Gokturk letters and Kazakh Turkish were determined. These verbs were analyzed in terms of verb-complement relationship under two categories as being verbs which did not change in terms of phonetics and meaning, and verbs which changed phonetically but are preserved in terms of meaning.

Verbs which did not change in terms of phonetics and meaning:

bil- “bilmek” (know “to know”) (Tekin 2014: 129; QÄTS IV, 110)

It is observed that in both dialects, the verb has a complement with accusative case suffix and locative case suffix.

ET: *...yaşımda bildim* “...yaşımda bildim.” (“I knew at the age of...”) (Y 70, 4)

Oglı kañin *bilmez erti*. “Oğullar babalarını bilmez idi.” (“Sons did not know their fathers.”) (BK D, 18)

KT: *Ol äkimge jantañdap qaluwdı bilmeytin edi*. “O, valiye yaranmayı bilmezdi.” (“S/he did not know how to curry favour with the governor.”) (QÄTS VI, 14).

Jaqında bilmes... “Yakında öğrenemez...” (“S/he cannot learn soon.”) (AJ IV, 326)

toñ- “donmak” (freeze “to freeze”) (Tekin 2013: 62; QÄTS XIV, 266)

In the examples we have identified, the verb does not need any complement in both dialects.

ET: *Kanıǵı ölmüş, köñeki toñmış*. “(Kızın) gözde sevgilisi ölmüş, kovaşı (da) donmuş.” (“Favorite lover (of the girl) died, and (her) bucket was (also) frozen.”) (IB 57)

KT: *Biz qattı toñıp qalıppız* “Biz çok üşümüşüz.” (“We were very cold.”) (QÄTS XIV, 173)

Verbs which changed phonetically but are preserved in terms of meaning:

bin- “(ata) binmek” (mount (on horse) “to mount”) (Tekin 2010: 130)

The verb is in the form of *min-* in Kazakh Turkish and is used in the same meaning (QÄTS XI, 428). In the examples we have identified, it is observed that the verb is used with the complement with accusative (with suffix or without suffix) case suffix in Old Turkish while it is used with the complement with accusative and dative case suffixes in Kazakh Turkish.

ET: *Ekinti Işbara Yamtar boz atıǵ binip tegdi*. “İkinci Işbara Yamtar’ın boz atına binip hücum etti.” (“Işbara Yamtar the Second mounted on his grizzly horse and attacked.”) (KT D, 33)

Kül Tigin başǵu boz at binip tegdi. “Kül Tigin alnı akıtmalı boz ata biniphücüm etti.” (“Kül Tigin mounted on the grizzly horse with white mark on its forehead and attacked.”) (KT D, 37)

KT: *Elaman atına qarǵıp mindi*. “Elaman atına zıplayarak bindi.” (“Elaman jumped and mounted on his horse.”) (QMT, 25)

Jaraw boz attı Aqbilek mindi. “Kıvamında olan ata Aqbilek bindi.” (“Aqbilek mounted on the energetic horse.”) (A, 270)

As can be seen from the examples above, while some of the verbs we have analyzed in both dialects are used with the same complement, most of them are also used with another complement in addition to the same one. It is found out that these verbs are also used with a completely different complement. For example; while the verb *aş-* “exceed, pass” is used with the complement with accusative case suffix in Old Turkish, it is *as-* “exceed, pass” in Kazakh Turkish and used with the complement with ablative case suffix.

ET: *Ol yılka türğiş tapa altun yışıg [aş]a ertiş ügüzüg keçe yorı[dım.* “O yıl Türğişlere doğru Altay dağlarını aşarak (ve) İrtiş ırmağını geçerek yürüdüm” (“That year, I walked towards Turgesh by exceeding the Altay mountains (and) passing by Irtysh river.”) (BK D, 27)

KT: *Tawdan asuw* oñayğa tüspedi. “Dağı geçmek kolay olmadı.” (“It was not easy to pass by the mountain.”) (QQ, 164)

In conclusion, it is observed that the verbs in the scripts with Gokturk letters are largely preserved in terms of phonetics and meaning in Kazakh Turkish and they need almost the same verb definitive.